

Schulnachrichten.

WIADOMOŚCI SZKÓLNE.

I.

A. Lehrverfassung.

Die vier untern Klassen sind in parallele Cötus für Schüler polnischer und deutscher Abkunft getheilt, in VI—IIIa, in denen die Unterrichtssprache die polnische und VI—IIIb, in denen die Unterrichtssprache die deutsche ist. Nur kommt in IIIa die deutsche Sprache im ersten Semester in drei, im zweiten Semester in allen lateinischen Stunden als Unterrichtssprache in Anwendung. In II und I wird die Religionslehre für die katholischen Schüler, das Polnische, das Hebräische und je ein lateinischer und griechischer Schriftsteller in polnischer, alles Andere in deutscher Sprache vorge-
tragen.

Prima.

Ordinarius: der Director.

1. Griechisch, 6 St., davon 3 St. Herodot I. 170—216. II. 1—35; Thukydides I. mit Auslassung von c. 32—43. 73—86. 120—124. D.-L. Dr. Jerzykowski; — 3 St. Sophokles, Elektra, Homer, Ilias XII. XIII. XV—XVII; der Director.
2. Latein, 8 St., davon 2 St. Grammatik und schriftliche Uebungen, 4 St. Cicero Tuscul. disp. lib. III—V. Quintiliani Inst. orat. lib. X; der Director; 2 St. Horat. Carm. III. IV. Sat. I. 1. II. 1. 6. Epist. 1. 7. D.-L. Dr. Jerzykowski.

A. Plan nauk.

Każda z czterech klas niższych ma dwa oddziały, jeden z uczniów polskiego, a drugi z uczniów niemieckiego pochodzenia złożony; w oddziałach VI—III a odbywa się wykład nauk po polsku, w oddziałach zaś VI—III b po niemiecku. Tylko w oddziale III a używa się języka niemieckiego w półroczu pierwszym we trzech, a w półroczu drugim we wszystkich łacinie poświęconych godzinach. W kl. II i Iej wykłada się w języku polskim naukę religji dla uczniów katolickich, literaturę polską i język hebrajski, tudzież tłumaczą na polskie jednego autora łacińskiego i jednego greckiego, reszta przedmiotów naukowych wykładana bywa po niemiecku.

Klasa I.

Ordynariusz: Dyrektor.

1. Język grecki, 6 godzin, w 3 godz. czytano z Herodota ks. I. 170—216, II. 1—35, z Tucydidesa ks. I. z opuszczeniem roz. 32—43, 73—86, 120—124, u N. w. Dr. Jerzykowskiego; — w 3 godz. Sofoklesa Elektry, Homera Iliadę XII. XIII. XV—XVII. u Dyrektora.
2. Język łaciński, 8 godzin, z tych 2 g. poświęcone grammatyce i ćwiczeniom piśmiennym, w 4 g. czytano Cyncerona Tuscul. disp. ks. III—V. Kwintyliana Inst. orat. ks. X. u Dyrektora; w 2 g. Horacego Carm. III. IV. Sat. I. 1. II. 1. 6. Epist. 1, 7, u N. w. Dr. Jerzykowskiego.

3. **Französisch**, 2 St. Syntax nach Herrmann, *Lectüre aus Essai d'une histoire de la litt. française par Rodowicz*, S. 1—60, D.-L. Stephan.
4. **Hebräisch**, 2 St. Grammatik bis zum regelmäßigen Zeitwort, Uebersetzen der betreffenden Lesestücke nach Seffer's Elementarbuch; N.-L. Gladisch.*)
5. **Polnisch**, 3 St., davon 1 St. Beurtheilung der freien Ausarbeitungen und *Lectüre*, 1 St. freie Vorträge, 1 St. Literaturgeschichte von 1522—1820; D.-L. Dr. Jerzykowski.
6. **Deutsch**, 3 St., davon 1 St. Beurtheilung der freien Ausarbeitungen, 1 St. abwechselnd *Lectüre* und freie Vorträge, 1 St. Literaturgeschichte von den ältesten Zeiten bis Lessing; D.-L. Tschackert.
7. **Religionslehre**, 2 St., a) für die katholischen Schüler: vom Glauben, den h. Sacramenten und dem Messopfer nach Martin, Kirchengeschichte bis Konstantin d. G.; N.-L. Gladisch; — b) für die evangelischen Schüler, zus. mit Secunda: Lesung der Apostelgeschichte und Pauli Brief an die Römer c. 3. 4. 5. nach dem griech. Texte; ferner der *confessio Augustana* nach der vom evang. Verein in Berlin herausgegebenen *Concordia*; Rector Schubert.
8. **Geschichte**, 2 St. die neuere Zeit nach Pütz; D.-L. Tschackert.
9. **Physik**, 2 St. Wärme, Magnetismus, Electricität, nach Brettner; D.-L. Dr. Piegsa.
10. **Mathematik**, 4 St. davon 2 St. *Arithmetik*, Wiederholung der früheren Course, Exponential-, kubische Gleichungen; 2 St. *Geometrie*, Wiederholung der Stereometrie, Trigonometrie, nach Brettner; D.-L. Dr. Piegsa.
3. **Język francuski**, 2 godz., składnia podług Herrmanna, nadto czytano *Essai d'une histoire de la litt. française par Rodowicz str. 1-60*, u N. w. Stephana.
4. **Język hebrajski**, 2 godz., grammatyka aż do słowa prawidłowego, przytem tłumaczono przykłady słowne z książki elementarnej Seffera, u N. r. X. Gładysza.*)
5. **Język polski**, 3 godziny, w 1 godz. rozbiegano wypracowania wolne i czytano wyimki celniejszych pisarzy, w 1 godz. ustne wolne rozprawy, w 1 g. historia literatury od r. 1522—1820, u N. w. Dr. Jerzykowskiego.
6. **Język niemiecki**, 3 godziny, w 1 godz. rozbiegano wypracowania wolne, w 1 godz. czytano na przemian wyimki z wzorowych pisarzy i ćwiczone się w ustnych wolnych rozprawach, w 1 godz. historia literatury od najdawniejszych czasów aż do Lessinga, u N. w. Tschackerta.
7. **Nauka religji**, 2 godziny, a) dla uczniów katolickich: nauka wiary, o sakramentach śś. o ofiarze mszy ś. podług Martina, historia kościelna aż do Konstantyna W. u N. r. X. Gładysza; — b) dla uczniów ewangelickich wraz z uczniami kl. Hej: czytano dzieje apostołskie i list Pawła ś. do Rzymianin roz. 3, 4, 5, podług tekstu greckiego; dalej czytano *confessionem Augustanam* podług *concordia*, wydanej przez towarzystwo ewangelickie w Berlinie, u rektora Schuberta.
8. **Historja**, 2 godziny, historia nowsza podług Pütza, u N. w. Tschackerta.
9. **Fizyka**, 2 godziny, o ciepliku, magnetyzmie i elektryczności podług Brettnera, u N. w. Dr. Piegsa.
10. **Matematyka**, 4 godz., z tych w 2 godz. powtórzono z arytmyki to, co było w klasach poprzednich, nadto wyłożono równania wykładnikowe i trzeciego stopnia; z jeometrii zaś w 2 godz. powtórzono stereometrię i wyłożono trygonometrię podług Brettnera, u N. w. Dr. Piegsa.

Secunda.

Ordinarius: D.-L. Dr. Jerzykowski.

1. **Griechisch**, 6 St., davon 1 St. Syntax und schriftliche Uebungen, 3 St. Xenoph. *Cyrop.* III. IV;

*) Der in Folge längerer Krankheit des früheren Religionslehrers im vorigen Schuljahr theils unterbrochene, theils ganz ausgelegte Unterricht musste von den ersten Elementen ab begonnen werden.

Klasa II.

Ordynariusz: Nauczyciel wyższy Dr. Jerzykowski.

1. **Język grecki**, 6 godzin, z tych w 1 godz. składnia i ćwiczenia pismienne, w 3 godz. czytano Ksenof.

*) Udzielanie języka hebrajskiego, które w skutek przydługiej choroby poprzedniego nauczyciela rel. w zeszłym półroczu częścią przerywane, częścią zupełnie zeniechane było, musiano od początków samych zacząć.

- D.-L. Dr. Jerzykowski; 2 St. Homer, Odysee II—IV; D.-L. Stephan.
2. **Latéin**, 8 St., davon 2 St. Wiederholung der Grammatik, Uebersetzen nach Schulze's Aufgaben II. S., schriftliche Uebungen; 4 St. Livius XXII. Cicero pro Roscio Amer.; D.-L. Dr. Jerzykowski; 2 St. Virgil Aen. IV. VI.; G.-L. Dr. v. Bronikowski.
  3. **Französisch**, 2 St. Grammatik bis zur Syntax der Fürwörter nach Herrmann; Charles Douze par Voltaire III. IV; D.-L. Stephan.
  4. **Hebräisch**, wie in I.
  5. **Polnisch**, 3 St. Beurtheilung der freien Ausarbeitungen, Lectüre, Theorie der Dichtungsarten; G.-L. Dr. v. Bronikowski.
  6. **Deutsch**, 3. St. Beurtheilung der freien Ausarbeitungen, Lectüre, Uebersetzungen; D.-L. Tschackert.
  7. **Religionslehre**, 2 St. a) für die katholischen Schüler: von der Erlösung, von der Aechtheit der Schriften des neuen Testaments, Kirchengeschichte der ersten drei Jahrhunderte bis Konstantin; N.-L. Gladisch; — b) für die evangelischen Schüler, wie in Prima.
  8. **Geschichte und Geographie**, 2 St. Römische Geschichte nach Büg; D.-L. Tschackert.
  9. **Physik**, 2 St., für den oberen Cursus: allgemeine Eigenschaften der Körper, Ruhe, Bewegung, die festen Körper nach Brettner; D.-L. Dr. Piegsa; **Naturgeschichte** für den untern Cursus: die Thier- und Pflanzenwelt, das Wichtigste aus der Geologie; G.-L. Kotliński.
  10. **Mathematik**, 4 St., davon 2 St. Arithmetik, Wiederholung, Gleichungen der beiden ersten Grade, Potenzen mit gebrochenen Exponenten, Logarithmen und deren Anwendung auf Zinseszins-Renten-Rechnung; 2 St. Geometrie, Beendigung der Planimetrie, Trigonometrie, nach Brettner; D.-L. Dr. Piegsa.
- Cyrop. III. IV. u N. w. Dr. Jerzykowski; w 2 g. Hom. Odyss. II—IV. u N. w. Stephana.
2. **Język łaciński**, 8 godzin, z tych w 2 g. powtarzano grammatykę i ćwiczone się ustnie i piśmiennie w tłumaczeniu podług II zeszytu zadań Schultzego, w 4 g. czytano Liwiusza XXII., Cycerona pro Roscio Amer. u N. w. Dr. Jerzykowski; w 2 g. Wirgilego Aen. IV. VI. u N. g. Dr. Bronikowskiego.
  3. **Język francuski**, 2 godziny, grammatyka aż do składowi zaimków podług Herrmanna, Charles XII. par Voltaire ks. III. IV. u N. w. Stephana.
  4. **Język hebrajski**, jak w klasie Iej.
  5. **Język polski**, 3 godziny, rozbierano wolne wypracowania, czytano wyimki z cenniejszych pisarzy i wykładano teorię poezji, u N. g. Dr. Bronikowskiego.
  6. **Język niemiecki**, 3 godziny, rozbierano wolne wypracowania, czytano wyimki z cenniejszych pisarzy i ćwiczone się w wolnych ustnych rozprawach, u N. w. Tschackerta.
  7. **Nauka religji**, 2 godziny, a) dla uczniów katolickich: o odkupieniu, o prawdziwości pism nowego testamentu, nadto wykładano historję kościelną pierwszych trzech wieków aż do Konstantyna W. u N. r. X. Gładysza; — b) dla uczniów ewangelickich, jak w klasie Iej.
  8. **Historja i Jeografia**, 2 godziny, historja rzymska podług Pütza, u N. w. Tschackerta.
  9. **Fizyka**, 2 godziny, dla oddziału wyższego o ogólnych przymiotach ciał, o spoczynku, ruchu, ciałach stałych podług Brettnera, u N. w. Dr. Piegsy; dla oddziału niższego historja naturalna: królestwo zwierząt i roślin i najgłówniejsze rzeczy z jeologii, u N. g. Kotlińskiego.
  10. **Matematyka**, 4 godziny, z tych 2 godz. arytmetyki, powtórzenie, równania pierwszego i drugiego stopnia, potęgi z ułamkowemi wykładnikami, logarytmy i użycie tychże w rachunkach rentowych; 2 godz. jeometriji, uzupełnienie planimetriji, trygonometrija podług Brettnera, u N. w. Dr. Piegsy.

Tertia a.

Ordinarius: G.-L. Dr. v. Bronikowski.

1. **Griechisch**, 5 St., Wiederholung und Beendigung der Formenlehre, nach Enger's Elementargrammatik, Xenoph. Anab. III. IV. Formenlehre des epischen Dialekts, Hom. Odyss. I. 1—113; G.-L. Dr. Zwolski.

Klasa III. a.

Ordynarius: Nauczyciel gimnazj. Dr. Bronikowski.

1. **Język grecki**, 5 godzin, powtórzono i uzupełniono część etymologiczną podług Engera grammatyki, czytano Ksenof. Anab. III. IV., nauka o formach narzecza epicznego, Homera Odyss. I. 1—113, u N. g. Dr. Zwolskiego.

2. **Latein**, 7 St., davon 2 St. Wiederholung der Syntar der Casus, die Syntar des Verbums nach Popliniski, Uebungen im Uebersetzen nach Hottenrott; 3 St. Caesar de b. Gall. I—IV; 2 St. Ovid. Met. VII. 490—660, 796—862. VIII. 159—335. G.-L. Dr. v. Bronikowski.
3. **Französisch**, 2 St. Formenlehre bis zu den unregelmäßigen Zeitwörtern, nach Schulz; G.-L. Dr. v. Bronikowski.
4. **Polnisch**, 3 St. Syntar nach Muczowski, Lectüre, Uebungen im mündlichen Vortrage, Beurtheilung der freien Arbeiten; G.-L. Lukowski.
5. **Deutsch**, 4 St. Uebersetzen aus Popliniski's Wypisy, Lesen, Erzählen und Declamiren nach dem Lesebuche von Auras und Gnerlich 2te Stufe, Exercitien; D.-L. Polster.
6. **Religionslehre**, 2 St. vom h. Geiste, der Gnade und Rechtfertigung und der Kirche; von den Pflichten gegen Gott, insbesondere vom Glauben, der Hoffnung und der Liebe, nach Ontrup; R.-L. Gladisch.
7. **Geschichte und Geographie**, 3 St. das Mittelalter und die neuere Zeit bis zur französischen Revolution, nach Büß; Geographie der außereuropäischen Erdtheile, nach Jerzykowski; G.-L. Kotlinski.
8. **Naturgeschichte**, 2 St. Mineralogie, Botanik nach dem natürlichen System; G.-L. Kotlinski.
9. **Mathematik**, 4 St., davon 2 St. Arithmetik, Wiederholung des Curfus der Quarta, Potenzen mit positiven und negativen ganzen Exponenten, Quadrat- und Kubikwurzeln, Gleichungen des ersten Grades; 2 St. Geometrie, Wiederholung, Parallellinien, Parallelogramme, Gleichheit und Aehnlichkeit der Figuren, nach Brettner; D.-L. Dr. Piegsa.
2. **Język łaciński**, 7 godzin, z tych 3 godz. grammatyki: powtórzono składnię przypadków, składnię słowa podług Poplińskiego, tłumaczono zadania Hottenrotta; w 3 godz. czytano z Cezara de b. Gall. ks. I—IV.; w 2 godz. Owid. Met. VII. 490—660, 796—862, VIII. 159—345, u N. g. Dr. Bronikowskiego.
3. **Język francuski**, 2 godziny, etymologja aż do słów nieforemnych podług Schulza, u N. g. Dr. Bronikowskiego.
4. **Język polski**, 3 godziny, składnia podług Muczowskiego; czytanie wzorowych pisarzy, ćwiczenia w wolnym wykładzie, rozbierano wypracowania wolne, u N. p. Łukowskiego.
5. **Język niemiecki**, 4 godziny, tłumaczenie z Wypisów Poplińskiego, ćwiczenia w czytaniu, opowiadaniu i deklamowaniu podług „Auras u. Gnerlich's Lesebuch 2. Stufe“, ćwiczenia piśmienne, u N. w. Polstera.
6. **Nauka religji**, 2 godziny, o duchu s., o łasce i usprawiedliwieniu i o kościele, o powinnościach względem Boga, szczególnie o wierze, nadziei i miłości podług Ontrupa, u N. r. X. Gładysza,
7. **Historja i Jeografia**, 3 godziny, historja średnia i nowsza aż do rewolucji francuskiej podług Pütza; jeografia wszystkich części świata prócz Europy podług jeografji Jerzykowskiego, u N. g. Kotlińskiego.
8. **Historja naturalna**, 2 godziny: mineralogja, botanika wedle systematu naturalnego, u N. g. Kotlińskiego.
9. **Matematyka**, 4 godziny, z tych 2 godz. arytmetyki: powtórzenie tego, co było w klasie Iwej, potęgi z dodatnimi i ujemnymi całkowitemi wykładnikami, wyciąganie pierwiastków drugiego i trzeciego stopnia, równania pierwszego stopnia: 2 godziny geometrii: powtórzenie, o równoległych linjach, o równoległobokach, o równości i podobieństwie figur podług Brettnera, u N. w. Dr. Piegsy.

Tertia b.

Ordinarius: D.-L. Stephan.

1. **Griechisch**, wie in IIIa. Xenoph. Anab. II—IV; D.-L. Stephan.
2. **Latein**, 7 St. Grammatik nach Putsche, wie in IIIa; Caesar de b. Gall. IV—VI.; D.-L. Stephan; 2 St. Ovid. Met. III. 1—252, 511—732. IV. 1—165; G.-L. Dr. v. Bronikowski.
3. **Französisch**, Grammatik nach Herrmann, wie in IIIa; D.-L. Stephan.
1. **Język grecki**, jak w kl. III a; czytano Ksenof. Anab. II—IV, u N. w. Stephana.
2. **Język łaciński**, 7 godz., grammatyka podł. Putsche go jak w kl. III a., czytano z Cezara de b. Gall. ks. IV—VII, u N. w. Stephana; w 2 godz. Owid. Met. III. 1—252, 511—732, IV. 1—165, u N. g. Dr. Bronikowskiego.
3. **Język francuski**, grammatyka podług Herrmanna, jak w kl. III a., u N. w. Stephana.

Klasa III. b.

Ordynariusz: Nauczyciel wyższy Stephan.

4. **Polnisch**, 4 St. Wiederholung der Etymologie, die Syntar; Uebungen im mündlichen und schriftlichen Ausdruck und Declamiren, nach Popliniski; Uebersetzen aus dem Deutschen nach dem Leitfaden von Wolinski und Hänsel; G.-L. Dr. v. Bronikowski.
5. **Deutsch**, 3 St. Saglehre und Lectüre; Uebungen im Vortrage; Beurtheilung der häuslichen Ausarbeitungen; D.-L. Tschackert.
6. **Religionslehre**, 2 St. Lesung des Evangeliums Johannis nach der Lutherschen Uebersetzung; Erklärung des Kirchenjahres; Erläuterung des 3. Artikels 2. Hauptstückes, des 3.—5. Hauptstückes nach Luthers Katechismus; Memoriren der dazu gehörigen Sprüche und Liederverse, so wie mehrerer Lieder mit Bezug auf die kirchliche Zeit aus dem Liederbuche für Kirche, Schule und Haus von Anders und Stolzenburg; Rector Schubert.
7. **Geschichte und Geographie**, 3 St. das Mittelalter und die neuere Zeit nach Büg; Geographie von Deutschland mit besonderer Berücksichtigung Preußens; D.-L. Tschackert.
8. 9. **Naturgeschichte und Mathematik**, wie in IIIa.
4. **Język polski**, 4 godziny, powtórzenie etymologii, składnia, ćwiczenia w ustnym i piśmiennym wyśłowieniu się, deklamacje podług Poplińskiego, tłumaczenie z niemieckiego na polskie podług książki podręcznej Wolińskiego i Hänsela, u N. w. Dr. Bronikowskiego.
5. **Język niemiecki**, 3 godziny, nauka o zdaniu, czytanie wyimków z cenniejszych pisarzy, ćwiczenia w wolnym wykładzie, rozbieranie prac piśmiennych, u N. w. Tschackerta.
6. **Nauka religji**, 2 godz., czytano ewangelją Jana s. podług tłumaczenia Lutra; wyłożono rok kościelny, objaśniano 3. artykuł 2. głównego rozdziału, dalej główny rozdział 3—5 podług katechizmu Lutra; uczono się na pamięć odpowiednich przypowieści, wierszy, jako też kilku do czasu, w którym się nabożeństwo w kościele odprawia, zostósowanych pieśni, wyjętych z „Liederbuch für Kirche, Schule und Haus von Anders und Stolzenburg,“ u rektora Schuberta.
7. **Historja i Jeografia**, 3 godziny, historja średnia i nowsza podług Pütza; jeografia Niemiec a szczególnie Prus, u N. w. Tschackerta.
8. 9. **Historja naturalna i Matematyka**, jak w kl. III a.

Quarta a.

Ordinarius: D.-L. Polster.

1. **Griechisch**, 5 St. Formenlehre bis zu den Verben auf *uu*, nach Enger's Elementargrammatik und Jerzykowski's Uebungsbuche; D.-L. Polster.
2. **Latein**, 8 St., davon 5 St. Syntar der Casus nach Popliniski's Grammatik und Uebungsbuche; 3 St. Cornelius Milt. Them. Arist. Paus. Cimon, Lys. Epam. Hannib. Cato; D.-L. Polster.
3. **Polnisch**, 3 St. Saglehre nach Muczkowski, Lesen aus Popliniski's Wypisy, Uebungen im Erzählen und Declamiren; Beurtheilung der schriftlichen Arbeiten; G.-L. Lufowski.
4. **Deutsch**, 4 St. die Lehre vom zusammengesetzten Satze, Uebersetzen aus Popliniski's Wypisy und dem Lesebuche von Auras und Gnerlich; Uebungen im mündlichen und schriftlichen Ausdruck; v. D. G.-L. Martens, u. D. G.-L. Cywinski.
5. **Religionslehre**, 2 St. von der Offenbarung, der h. Schrift und der Tradition; von Gott und der Schöpfung nach Ontrup; H.-L. Gladisch.
1. **Język grecki**, 5 godzin, nauka o częściach mowy regularnie się odmieniających aż do słów zakończonych na *uu* podług Engera grammatyki i Jerzykowskiego „Zadań do tłumaczenia,“ u N. w. Polstera.
2. **Język łaciński**, 8 godzin, z tych 5 godz. grammatyki: składnia przypadków podług grammatyki i zadań Poplińskiego; w 3 godz. tłumaczono z Korneliusza życie Milt., Tem., Aryst., Pauz., Cym., Lyz., Epam., Hannib., Katona, u N. w. Polstera.
3. **Język polski**, 3 godziny, wyłożono naukę o zdaniu podług Muczowskiego, czytano wyimki z Wypisów Poplińskiego, ćwiczeno się w opowiadaniu i deklamowaniu, rozbierano wypracowania piśmienne, u N. g. Łukowskiego.
4. **Język niemiecki**, 4 godziny, nauka o zdaniu złożonym, tłumaczenie z Wypisów Poplińskiego i „Auras und Gnerlich's Lesebuch“, ćwiczenia w ustnym i piśmiennym wyśłowieniu się, przed W. Nocą u N. p. Martensa, po W. Noey u N. g. Cywinski.
5. **Nauka religji**, 2 godziny, o objawieniu, o piśmie s. i tradycji, o Bogu i stworzeniu podług Ontrupa, u N. r. X. Gładysza.

Klasa IV. a.

Ordynariusz: Nauczyciel wyższy Polster.

6. **Geschichte und Geographie**, 4 St., davon 2 St. alte Geschichte nach Pütz; 2 St. Geographie von Europa und Asien nach Jerzykowski; G.-L. Kotliński.
7. **Naturgeschichte**, 2 St. Zoologie: Säugethiere, Vögel, Amphibien; Botanik nach Schilling; G.-L. Kotliński.
8. **Mathematik**, 4 St. die 4 Species mit Monomen und Polynomen; Planimetrie bis zu den Vierecken nach Brettnner; G.-L. Marten.
6. **Historja i Jeografia**, 4 godziny, z tych 2 godz. historii starożytnej podług Pütza; 2 godz. jeografji Europy i Azji podług jeografji Jerzykowskiego, u N. g. Kotlińskiego.
7. **Historja naturalna**, 2 godziny, zoologia: zwierzęta ssące, ptaki, gady; botanika podług Schillinga, u N. g. Kotlińskiego.
8. **Matematyka**, 4 godziny, 4 działania z jedno- i wielowyzrazami; planimetrja aż do czworoboków podług Brettnera, u N. g. Martena.

Quarta b.

Ordinarius: G.-L. Regentke.

1. **Griechisch**, wie in IVa; G.-L. Regentke.
2. **Latein**, 8 St. die Casuslehre nach Butsche und Hottenrott's Übungsbuche; Cornelius, Milt. Them. Arist. Paus. Iphier. Chabr. Datam. Pelop. de regibus; G.-L. Regentke.
3. **Polnisch**, 4 St. die Zeitwörter nach Popliński, Uebersetzen aus Popliński's *Wybór* und dem Lesebuche von Nuras und Onerlich II. Stufe, Uebungen im Erzählen und Declamiren; G.-L. Dr. Pawicki.
4. **Deutsch**, 3. St. Satzlehre nach Becker's Leitfaden; Uebungen im Lesen, Nacherzählen und Declamiren nach Nuras und Onerlich's Lesebuche; Beurtheilung der schriftlichen Ausarbeitungen; G.-L. Regentke.
5. **Religionslehre**, 2 St. Bibelfunde, Lesung des Evangeliums Luca nach der Lutherschen Uebersetzung; Erklärung des 1. und 2. Artikels des zweiten Hauptstückes; Memoriren der Hauptstücke, nebst Sprüchen und Liederversen und mehreren Liedern mit Bezug auf das Kirchenjahr aus dem angeführten Liederschatz; Rector Schubert.
6. **Geschichte und Geographie**, 4 St., davon 2 St. das Alterthum nach Pütz' Leitfaden; D.-L. Tschackert; 2 St. Geographie von Europa, G.-L. Regentke.
7. 8. **Naturgeschichte und Mathematik**, wie in IVa.

Quinta a.

Ordinarius: G.-L. Dr. Zwolski.

1. **Latein**, 8 St. Wiederholung und Beendigung der Formenlehre, die wichtigsten Regeln der Syntax, Uebersetzungsübungen nach Popliński's Grammatik und Übungsbuche; G.-L. Dr. Zwolski.

Klasa IV. b.

Ordynarius: Nauczyciel gimnazjalny Regentke.

1. **Język grecki**, jak w kl. IV a. u N. g. Regentkego.
1. **Język łaciński**, 8 godzin, składnia przypadków podług Putschege i zadań Hottenrotta; czytano z Korneliusza życie Milt., Tem., Aryst., Pauz., Ilik., Chab., Datam., Pelop., de regibus, u N. g. Regentkego.
3. **Język polski**, 4 godziny, słowa podług Poplińskiego, tłumaczenie z Wyboru Poplińskiego i „Nuras und Onerlich's Lesebuch 2. Stufe“, ćwiczenia w opowiadaniu i deklamowaniu, u N. p. Dr. Ławickiego.
4. **Język niemiecki**, 3 godziny, nauka o zdaniu podług Beckera, ćwiczenia w czytaniu, opowiadaniu i deklamowaniu podług „Nuras und Onerlich's Lesebuch;“ rozbierano wypracowania piśmienne, u N. g. Regentkego.
5. **Nauka religji**, 2 godziny, obznajmiono z biblją, czytano ewangelją Łukasza s. podług tłumaczenia Lutra, objaśniano 1. i 2. artykuł 2go głównego rozdziału, uczono się na pamięć głównych rozdziałów wraz z przypowieściami, wierszami i kilku pieśniami odnoszącymi się do roku kościelnego z wyż wzmiankowanego zbioru pieśni, u rektora Schuberta.
6. **Historja i Jeografia**, 4 godziny, z tych 2 godz. historii starożytnej podług Pütza, u N. w. Tschackerta; 2 godziny jeografji Europy, u N. g. Regentkego.
7. 8. **Historja naturalna i Matematyka**, jak w kl. IVa.

Klasa V. a.

Ordynarius: Nauczyciel gimnazjalny Dr. Zwolski.

1. **Język łaciński**, 8 godzin, powtórzono i uzupełniono etymologją, podano najważniejsze prawidła dotyczące się składni, i ćwiczone uczni w tłumaczeniu podług Poplińskiego grammatyki i przykładów do tłumaczenia, u N. g. Dr. Zwolskiego.

2. **Polnisch**, 3 St., Satzlehre, Uebungen im Lesen, Nach-
erzählen und Declamiren nach Poplinski's *Wybór*, so
wie im schriftlichen Ausdruck; G.-L. Dr. Zwolski.
3. **Deutsch**, 6 St. die starke, schwache und gemischte Con-
jugation, Uebersetzen aus Poplinski's *Wybór* und dem
Lesebuche von Auras und Gnerlich; Uebungen im Lesen,
Nacherzählen, in der Orthographie und im schriftlichen
Ausdruck; v. D. H.-L. Martens, u. D. G.-L. Cywinski.
4. **Religionslehre**, 2 St. die Geschichte des neuen Testa-
ments nach Lewandowski; die Glaubenslehre nach Madzki,
H.-L. Gladisch.
5. **Geschichte und Geographie**, 3 St., davon 1 St. die
wichtigsten Begebenheiten aus der alten Geschichte; G.-L.
G.-L. Kotliński; 2 St. die 5 Erdtheile nach Jerzy-
fowski; G.-L. Marten.
6. **Rechnen**, 4 St. die Decimalbrüche, die geometrischen
Verhältnisse und Proportionen und die hierauf beruhen-
den bürgerlichen Rechnungsarten, nach Brettner; G.-L.
Kotliński.
2. **Jezyk polski**, 3 godziny, nauka o zdaniu, ćwiczenia
w czytaniu, opowiadaniu i deklamowaniu podług
Wyboru Poplińskiego, ćwiczenia piśmienne, u N.
g. Dr. Zwolskiego.
3. **Jezyk niemiecki**, 6 godzin, odmiana słów mocna,
słaba i mieszana, tłumaczenie z Wyboru Popliń-
skiego i „Auras und Gnerlich's Lesebuch“, ćwiczenia
w czytaniu i opowiadaniu, nadto ćwiczenia orto-
graficzne i małe wypracowania piśmienne, przed
W. Nocą u N. p. Martensa, po W. Nocy u N. g.
Cywińskiego.
4. **Nauka religji**, 3 godziny, historia nowego testamen-
tu podług Lewandowskiego, nauka wiary podł. Radz-
kiego, u N. r. X. Gładysza.
5. **Historja i Jeografja**, 3 godziny, z tych w 1 godz.
opowiedział najważniejsze zdarzenia z historii sta-
rożytnej N. g. Kotliński; w 2 godz. opisał 5 części
świata podług Jerzykowskiego N. g. Marten.
6. **Rachunki**, 4 godziny, o ułamkach dziesiętnych, o
jeometrycznych stósunkach i proporcjach i o za-
sadzających się na tychże rachunkach praktycz-
nych, u N. g. Kotlińskiego.

Quinta b.

Ordynariusz: G.-L. Cywinski.

1. **Latin**, 8 St. wie in Va. nach Butsche's Grammatik
und Pötinger's Uebungsbuch; v. D. H.-L. Martens, u.
D. G.-L. Cywinski.
2. **Polnisch**, 6 St. Formenlehre nach Poplinski; Ueber-
setzen aus Poplinski's *Wybór* und dem Lesebuche von
Auras und Gnerlich; Uebungen im Lesen und Sprechen;
G.-L. Dr. Zwolski.
3. **Deutsch**, 3 St. vom zusammengesetzten Satze nach
Becker's Leitfaden, Uebungen im Lesen, Nacherzählen und
Declamiren nach Auras und Gnerlich's Lesebuche, so wie
in der Orthographie und im schriftlichen Ausdruck; v. D.
H.-L. Martens, u. D. G.-L. Cywinski.
4. **Religionslehre**, 2 St. biblische Geschichte nach Preuß;
Erklärung des 2. Hauptstücks nach Luther's Katechis-
mus; Memoriren von Bibelsprüchen und Liederversen und
einiger Kirchenlieder aus dem angef. Liederschätze; Nector
Schubert.
5. **Geschichte und Geographie**, 3 St., davon 1 St.
alte Geschichte bis zu den Perserkriegen, nach Büß; 2
St. Geographie der außereuropäischen Erdtheile nach
Voigt; G.-L. Regentke.
6. **Rechnen**, wie in Va.; G.-L. Marten.

Klasa V. b.

Ordynariusz: Nauczyciel gimnazjalny Cywinski.

1. **Jezyk laciński**, 8 godzin, jak w kl. V a. podług
Putschego grammatyki i Litzingera zadań, przed
W. Nocą u N. p. Martensa, po W. Nocy u N. g.
Cywińskiego.
2. **Jezyk polski**, 6 godzin, etymologia podług gram-
matyki Poplińskiego, tłumaczenie z Wyboru Po-
plińskiego i „Auras und Gnerlich's Lesebuch“, ćwicze-
nia w czytaniu i mówieniu, u N. g. Dr. Zwolskiego.
3. **Jezyk niemiecki**, 3 godziny, nauka o zdaniu złożo-
nem podług Beckera, ćwiczenia w czytaniu, opo-
wiadaniu i deklamowaniu podług „Auras u. Gner-
lich's Lesebuch“, ćwiczenia ortograficzne i małe wy-
pracowania piśmienne, przed W. Nocą u N. p.
Martensa, po W. Nocy u N. g. Cywińskiego.
4. **Nauka religji**, 2 godziny, historia biblijna nowego
testamentu podług Preussa, objaśnienie 2. głównego
rozdziału podług katechizmu Lutra, nadto u-
czono się na pamięć przypowieści biblijnych, wierszy
i kilku pieśni kościelnych z wyż. wzmiankowa-
nego zbioru pieśni, u rektora Schuberta.
5. **Historja i Jeografja**, 3 godziny, 1 godz. historii sta-
rożytnej aż do wojen perskich podług Pütza; 2
godz. jeografji wszystkich części kuli ziemskiej
prócz Europy podług Voigta, u N. g. Regentkego.
6. **Rachunki**, jak w kl. V. a., u N. g. Martena.

Sexta a. Ordinarius: *H.-L. Dr. Ławicki.*

1. **Łatein**, 8 St. die regelmäÙige Formenlehre nach Popliński's Grammatik und Jerzykowski's Übungsbuche; *H.-L. Dr. Ławicki.*
2. **Polnisch**, 3 St. die Medetheile bis zum Verbum nach Szostakowski's Grammatik; Uebungen im Lesen, Nachzählen und Declamiren aus Popliński's *Wybór*, in der Orthographie und im schriftlichen Ausdruck; *H.-L. Dr. Ławicki.*
3. **Deutsch**, 6 St. die Formenlehre bis zur starken Conjugation nach Jerzykowski, Uebersetzen aus Popliński's Elementarbuche; Lesen, Declamiren, orthographische Uebungen, Exercitien; *H.-L. Dr. Ławicki.*
4. **Religionslehre**, 2 St. die Geschichte des alten Testaments nach Lewandowski; das apostolische Glaubensbekenntniß nach Madzki; *M.-L. Gładysz.*
5. **Geographie**, 3 St. allgemeine Uebersicht der Geographie der fünf Erdtheile nach Jerzykowski; *H.-L. Roila.*
6. **Rechnen**, 4 St. die vier Species mit unbenannten und benannten ganzen Zahlen und die Brüche, nach Brettner; *G.-L. Marten.*

Sexta b. Ordinarius: *H.-L. Łukowski.*

1. **Łatein**, 8 St. die regelmäÙige Formenlehre nach Dünnebier; *H.-L. Łukowski.*
2. **Polnisch**, 6 St. die regelmäÙige Formenlehre, Uebungen im Lesen, Sprechen und Declamiren, nach Popliński's Elementarbuche und *Wybór*, orthographische Uebungen; *H.-L. Łukowski.*
3. **Deutsch**, 3 St. die Lehre vom Satze nach Becker's Leitfaden; Uebungen im Lesen, Nachzählen und Declamiren nach Auras und Gnerlich's Lesebuche, so wie in der Orthographie und im schriftlichen Ausdrucke; *G.-L. Regentke.*
4. **Religionslehre**, 2 St. die Geschichte des alten Testaments nach Preuß; die 10 Gebote nach Luthers Katechismus; Memoriren von Niederberfen und Bibelsprüchen; *Rector Schubert.*
5. 6. **Geographie und Rechnen**, wie in VIa.

Klasa VI. a. Ordynariusz: *Nauczyciel pomocniczy Dr. Ławicki.*

1. **Język łaciński**, 8 godzin, regularna odmiana wyrazów podług Poplińskiego grammatyki i Jerzykowskiego zadań do tłumaczenia, u *N. p. Dr. Ławickiego.*
2. **Język polski**, 3 godziny, części mowy aż do słowa podług grammatyki Szostakowskiego, ćwiczenia w czytaniu, opowiadaniu i deklamowaniu podług *Wyboru Poplińskiego*, ćwiczenia ortograficzne i małe wypracowania piśmienne, u *N. p. Dr. Ławickiego.*
3. **Język niemiecki**, 6 godzin, regularna odmiana wyrazów aż do konjugacji mocnej, ćwiczenia w tłumaczeniu z książki elementarnej Poplińskiego, w czytaniu i deklamowaniu, nadto ćwiczenia ortograficzne i małe wypracowania piśmienne, u *N. p. Dr. Ławickiego.*
4. **Nauka religji**, 2 godziny, historia starego testamentu podług Lewandowskiego, wyznanie wiary apostolskie podług Radzkiego, u *N. r. X. Gładysza.*
5. **Jeografia**, 3 godziny, ogólny przegląd pięciu części kuli ziemskiej podług Jerzykowskiego, u *N. p. Roila.*
6. **Rachunki**, 4 godziny, cztery główne działania z nieoznaczonymi i oznaczonymi liczbami całkowitymi i ułamki podług Brettnera, u *N. g. Martena.*

Klasa VI. b. Ordynariusz: *Nauczyciel pomocniczy Łukowski.*

1. **Język łaciński**, 8 godzin, etymologia części mowy regularnie się odmieniających podług Dünnebiera, u *N. p. Łukowskiego.*
2. **Język polski**, 5 godzin, etymologia części mowy regularnie się odmieniających, ćwiczenia w czytaniu, mówieniu i deklamowaniu podług książki elementarnej i *Wyboru Poplińskiego*, ćwiczenia ortograficzne, u *N. p. Łukowskiego.*
3. **Język niemiecki**, 3 godziny, nauka o zdaniu podług Beckera, ćwiczenia w czytaniu, opowiadaniu i deklamowaniu podług „*Auras und Gnerlich's Lesebuch*“, ćwiczenia ortograficzne i małe wypracowania piśmienne, u *N. g. Regentkego.*
4. **Nauka religji**, 2 godziny, historia starego testamentu podług Preussa, dziesięcioro przykazań bożych podług katechizmu Lutera; uczono się na pamięć pieśni i przypowieści biblijnych, u *rektora Schuberta.*
5. 6. **Jeografia i Rachunki**, jak w kl. VIa.

Den **Gesang-Unterricht** erteilte der Hilfslehrer Roil in 5 wöchentlichen Lehrstunden, von denen je 2 für die beiden untern Klassen, 1 zu gemeinschaftlichen Übungen für die Vorgerückteren aus allen Klassen bestimmt war.

Derselbe erteilte den Unterricht

im **Schönschreiben** in je 2 Stunden in den beiden untern Klassen;

im **Zeichnen** in je 2 Stunden in den beiden untern und in 1 gemeinschaftlichen Stunde für die Schüler der vier oberen Klassen; endlich

in den **Leibesübungen**, welche an 4 Tagen der Woche zu je 2 Stunden stattfanden.

Die von den Schülern zu Hause gefertigten schriftlichen Arbeiten wurden jedesmal von dem betreffenden Lehrer corrigirt und in den Schulstunden besprochen. Eingeliefert wurden: im **Lateinischen** in Prima alle 4 Wochen eine freie Arbeit und alle 2 Wochen ein Exercitium, in den andern Klassen wöchentlich ein Exercitium; außerdem wurde alle 14 Tage in allen Klassen ein Extemporale geschrieben; — im **Griechischen** in Secunda zweiwöchentlich, in Tertia und Quarta wöchentlich ein Exercitium; außerdem alle 3 Wochen ein Extemporale; — im **Französischen** in Prima alle drei Wochen, in Secunda und Tertia alle 2 Wochen ein Exercitium; im **Deutschen** und **Polnischen** in den beiden oberen Klassen alle 4 Wochen, in den mittleren alle 2 Wochen eine freie Ausarbeitung, in den untern alle 2 Wochen ein Exercitium. In den 4 untern Klassen wurden von den polnischen Schülern im Deutschen, von den deutschen Schülern im Polnischen wöchentliche Exercitien geliefert.

Naukę śpiewania udzielał Nauczyciel pomocniczy Roil w 5 godzinach na tydzień, z których po 2 godziny przypadało dla dwóch klas najniższych, jedna zaś godzina przeznaczona była na wspólne ćwiczenie ucni ze wszystkich klas wybranych, którzy w śpiewaniu już nieco większe zrobili postępy.

Tenże nauczyciel u dzielał

Kaligrafji po 2 godziny w dwóch klasach niższych;

Rysunków po 2 godziny w dwóch klasach niższych i jedną godzinę uczniom połączonym czterech klas wyższych; nareszcie

Ćwiczenia gimnastyczne, których lekcje 4 razy na tydzień po 2 godziny dawane były.

Wypracowania piśmienne, które uczniowie w domu wygotowali, nauczyciele każdą razą poprawili i w godzinach szkólnych z uczniami rozbierali. Uczniowie klasy I. oddawali co 4 tygodnie wolne wypracowania łacińskie, a co 2 tygodnie exercitium, w innych klasach zaś oddawano exercitium co tydzień; prócz tego pisano we wszystkich klasach co 2 tygodnie extemporale; — exercitia greckie oddawano w klasie II. co 2 tygodnie, w klasie III. i IV. co tydzień; prócz tego pisano co 3 tygodnie extemporale; — w języku francuskim wygotowywano w kl. I. co 3 tygodnie, a w kl. II. i III. co 2 tygodnie exercitium; — niemieckie i polskie wolne wypracowania zadawano uczniom dwóch klas wyższych co 4 tygodnie, uczniom klas średnich co 2 tygodnie, w klasach niższych zaś co 2 tygodnie ćwiczenia. W czterech niższych klasach oddawali jeszcze co tydzień polscy uczniowie niemieckie, a niemieccy polskie exercitium.

Themata zu freier Bearbeitung.

Secunda. Die Annehmlichkeiten des Herbstes. — Kampf Cäsar's gegen Ariovistus nach Cäsar's de bello Gallico. — Schilderung eines Erntetages. — Coriolanus im Kampfe gegen Rom nach Livius. — Der Jahrmarkt. — Das Decemvirat. — Hannibal's Vorzüge als Feldherr. — Die Feuersbrunst. Eine Schilderung. — Verdient Alexander von Macedonien den Beinamen der Große? — Die Kirche. — Die Thaten der Scipionen im Zeitalter der punischen Kriege. Opis jesieni u nas. — Rozmowa pomiędzy ojcem i synem o korzyściach i szkodach wody. — Co było powodem do wojen Persów z Grekami. — Izima ma swoje dobre strony. — O wymowie u starożytnych. — Nie wszystko złoto co się świeci z góry. — Monachomachia J. Krasickiego. — Treść Grażyny opowiedzieć. — Jakie dzieła czytać się godzi kształcącej się młodzieży. — Co to są nudy, kto ich doznaje, jakie najskuteczniejsze na nie lekarstwo?

Prima. Worin bestehen die Vorzüge der Küstenländer? — Wodurch wird im Allgemeinen die richtige Aussprache bedingt? — Die Anforderungen des Magens in ihrem Einflusse auf die Kultur des Menschen. — Charakteristik der Iphigenie im Götheschen Drama. — Nicht der Schule, sondern dem Leben lernen wir. — Versuch einer Beurtheilung des Schillerschen Lauchers. — Was berechtigt dazu, mit dem Anfang des 16ten Jahrhunderts eine neue Geschichtsperiode zu beginnen? — Inhaltsangabe eines während der Ferien gelesenen deutschen Buches. — Friedrich's des Großen Größe.

Czy ubóstwo w istocie jest nieszczęściem? — O pierwotnych dziejach każdego narodu. — Mowa papieża Urbana II. na soborze w Klermoncie. — O prawdziwej dobroczynności. — Dla czego Hannibal nie zdołał Rzymowi zadać ostatecznego ciosu? — O najpowszechniejszych błędach dzisiejszej pisowni polskiej. — Następstwa podziału kraju przez Bolesława Krzywoustego. — Przyczyny upadku nauk i oświaty w Polsce po r. 1622.

De Augusto imperatore Romano. — Quomodo Cicero coniurationem Catilinariam oppresserit. — Quo iure Cicero dicat, omnia Romanos aut invenisse perse sapientius quam Graecos, aut accepta ab illis fecisse meliora, quae quidem digna statuissent, in quibus elaborarent, accuratius examinatur. — Ciceronis Tusculanarum disputationum libri quinti argumentum. — Quomodo factum sit, ut Graecia interiret. — Philippus, rex Macedonum, quibus rebus Alexandro filio gloriae viam muniverit. — Argumentum Sophoclis Electrae enarratur. — De imitatione. — Brevis enarratio belli Jugarthini.

B. Verordnungen der vorgefetzten Behörde.

1. Vom 19. September 1854. Mittheilung der Circular-Verfügung des Herrn Finanz-Ministers vom 21. März c., betreffend die im Forstfache in Folge übermäßigen Andranges junger Leute sehr geringen Aussichten nicht allein zur Anstellung, sondern auch zu einer nur diätarischen Beschäftigung.

2. Vom 21. October. Mittheilung der Ministerial-Verfügung vom 9. October, wonach außer der Königlichen Akademie der Künste zu Berlin und der Kunst-Akademie zu Düsseldorf auch der Königlichen Kunst-Akademie zu Königsberg i. Pr. die Befugniß zusteht, die Prüfung der Zeichenlehrer für Gymnasien, höhere Bürger- und Realschulen nach Maßgabe der Instruction vom 14. März 1831 vorzunehmen und darüber das bezügliche Zeugniß auszustellen.

3. Vom 21. December. Mittheilung des Ministerial-Erlasses vom 1. Dezember, betreffend die Bestimmung des Herrn Handels-Ministers, daß denjenigen Schülern der Gymnasien, welche sich zu Staatsbaubeamten ausbilden wollen, keinerlei Nachlaß in den Anforderungen allgemeiner Bildung zu gewähren ist, von denen vielmehr, mit Ausschluß der im §. 28 des Prüfungs-Reglements unter B. und C. enthaltenen Bestimmungen, unbedingte Zeugnisse der Reife für die Universität gefordert werden. Auch müssen die Schüler, die sich dem Baufache widmen wollen, den Zeichenunterricht der Schulen während des Besuchs der beiden oberen Klassen wenigstens drei Jahre lang und mit gutem Erfolge benutzt haben und solches durch Vorlage von eigenen Arbeiten, aus denen eine genügende Fertigkeit hervorgeht, bei der Meldung zur Aufnahme in die Bau-Akademie darthun.

B. Rozporządzenia władz wyższych.

1. Pod dniem 19. Września 1854 r. przesłano okólnik J. W. Ministra finansów z dnia 21. Marca r. b., zawiadomijący, że w zawodzie leśniczym dla zbyt wielkiej liczby garniącej się do niego młodzieży bardzo mało jest odtąd widoków nietylko osiągnięcia stałej posady, ale i zatrudnienia za dyetami.

2. Pod dniem 21. Października nadesłano rozporządzenie Wysokiego Ministerstwa, wedle którego prócz akademji królewskiej sztuków w Berlinie i takiej samej w Dysseldorfie także akademja królewska w Królewcu pruskim upoważniona została do egzaminowania w myśl instrukcji z dnia 14. Marca 1831 r. nauczycieli rysunków dla gimnazji, wyższych szkół miejskich i realnych i do udzielania odpowiednich świadectw.

Pod dniem 21. Grudnia nadesłano reskrypt Wysokiego Ministerstwa, tyczący się postanowienia J. W. Ministra handlu, wedle którego dla tych uczni gimn., którzy się na budowniczych publicznych wykształcić chcą, żadne zwolnienie w wymagalnościach, tyczących się ukształcenia ogólnego, nie może nastąpić, ale raczej żąda się od nich, ażeby świadectwo bezwarunkowej dojrzałości, jakiej po nich uniwersytet wymaga, z wyjątkiem postanowień § 28 regulaminu popisowego pod lit. B i C objętych, osiągli. Konieczną także jest, ażeby uczniowie, chcący się zawodowi budowniczemu poświęcić, na lekcje rysunków w ciągu odwiedzania dwóch klas wyższych przynajmniej lat trzy regularnie i z pomyslnym skutkiem uczęszczali i to, zgłaszając się do przyjęcia na akademję budowniczą, przedłożeniem prac własnych, z których się dostateczna ich wprawa w sztuce rysowania okaże, stwierdzili.

4. Vom 14. Juni 1855. Mittheilung des Ministerial-Erlasses vom 29. Mai, wonach mit Bezug auf die Verfügung vom 24. Februar 1853, den Unterschleif bei Abiturientenprüfungen betreffend, (vergl. 8. Jahresbericht S. 36 No. 5), bestimmt wird, daß fremde und Maturitäts-Aspiranten, welche sich zum zweiten Male bei Anfertigung der schriftlichen Prüfungs-Arbeiten oder bei der mündlichen Prüfung der Benutzung unerlaubter Hilfsmittel oder des Betruges schuldig machen, nicht nur abermals von der Prüfung ausgeschlossen, sondern auch zu einer neuen Prüfung nirgends mehr zugelassen werden sollen.

4. Pod dniem 14. Czerwca 1855 r. nadesłano re-skrypt Wysokiego Ministerstwa z dnia 29. Maja, wedle którego odnośnie do rozporządzenia z dnia 24. Lutego 1853 r., tyżącego się nadużyć przy popisach abiturientów, (cf. 8. doniesienie roczne str. 36. Nr. 5.) uchwała się, że uczniowie miejscowi lub przybyli, chcący egzamen dojrzałości złożyć, jeżeli już po drugi raz przy wygotowaniu piśmiennych prac popisowych lub przy ustnym popisie obcą pomocą się posługiwali lub oszukaństwa się dopuścili, nietylko znowu od egzaminu odsunięty, ale nadto do egzaminu gdziekolwiek bądź już więcej przypuszczonymi być nie mają,

II.

Chronik des Gymnasiums.

Das Schuljahr wurde am 12. October eröffnet, nachdem am 10. die Anmeldungen der neu aufzunehmenden Schüler und am 11. die Prüfungen derselben stattgefunden hatten.

Am 15. October wurde das Geburtsfest Sr. Majestät des Königs in üblicher Weise begangen, nachdem Lehrer und Schüler dem in der Pfarrkirche abgehaltenen Gottesdienste beigewohnt hatten. Die Festrede hielt der Gymnasiallehrer Regente.

Der bisherige Religionslehrer, Probst Polzin, der in Folge einer langwierigen Krankheit bereits in den letzten Monaten des vorigen Schuljahrs seine Lehrstunden abzuhalten außer Stande war, sah sich dadurch veranlaßt, seine Entlassung aus dem Staatsdienste nachzusuchen, die ihm vom 1. Januar c. ab ertheilt wurde. Während einer vierjährigen Amsthätigkeit hat sich derselbe mit seltener Pflicht-treue und segensreichem Erfolge die sittliche und religiöse Ausbildung unserer Schule angelegen sein lassen, und es ist mir eine angenehme Pflicht, demselben im Namen der Anstalt den anerkanntesten Dank hierdurch auszusprechen. Die erledigte Stelle wurde durch den bisherigen Religionslehrer Gladysz an der Realschule in Posen besetzt, welcher am 13. Januar in seinen hiesigen Wirkungskreis eingeführt wurde.

Kronika gimnazjum.

Rok szkolny rozpoczął się dnia 12. Października. Poprzednio dnia 10. zapisywano uczniów nowo przybywających a 11. odbyto z nimi popis.

Dnia 15. Października obchodzili nauczyciele i uczniowie urodziny Jego Królewskiej Mości ze zwykłą uroczystością na sali gimnazjalnej do popisów służącej, udawszy się wprzódy na nabożeństwo do kościoła parafialnego. Na uczenie dnia tego miał mowę Nauczyciel gimnazjalny Regentke.

Dotychczasowy Nauczyciel religji, X. proboszcz Polcyn, ponieważ w skutek długo trwającej choroby już w ostatnich miesiącach przeszłego półroczja lekcji udzielać nie mógł, widział się być przez to znie-wolonym, dopraszać się, by go od urzędowania uwolniono, co też od 1. Stycznia r. b. nastąpiło. Podczas czteroletniego urzędowania swego pracował tenże z rzadką gorliwością i z jak najpomyślniejszym skutkiem około moralnego i religijnego wykształcenia uczniów naszych; uważam przeto za miły dla mnie obowiązek, wynurzyć mu niniejszem w imieniu zakładu odpowiednią zasługom jego podziękę. Miejsce po nim opróżnione zajął dotychczasowy Nauczyciel religji przy szkole realnej w Poznaniu, X. Gladysz, który dnia 13. Stycznia w nowy swój zawód wprowadzony został.

Eine zweite Veränderung im Lehrpersonal erfolgte zu Ostern durch die Versetzung des bisherigen Hilfslehrers Friedrich Martens als ordentlicher Lehrer an das Gymnasium zu Lissa. Auch ihm fühlt sich die Anstalt für seine 6 1/4-jährige gewissenhafte und erfolgreiche Wirksamkeit zu dem lebhaftesten Danke verpflichtet.

Der dagegen an unser Gymnasium versetzte bisherige Hilfslehrer Cywiński erhielt die vierte ordentliche Lehrerstelle. Es ist dies die erste der vier nunmehr etatsmäßig fixirten Lehrerstellen: die drei anderen wurden vom 1. Januar ab den bisherigen interimsischen Lehrern Dr. Zwolski, Kotliński und Marten verliehen.

Am 10., 12. und 13. März hielt der Königliche Regierungs- und Schulrath Dr. Brettner eine Revision der Anstalt ab, indem er dem Unterrichte in den 10 Klassen beivohnte und sich die Arbeitshefte der Schüler zur Durchsicht vorlegen ließ.

Zugleich hielt derselbe am 9. und 10. März Nachmittags die Abiturientenprüfung ab, zu welcher sich 10 Schüler und 5 Extraneer gemeldet hatten. Zur mündlichen Prüfung konnten nur 3 Schüler und 1 Extraneer zugelassen werden, welche für reif erklärt wurden, und zwar:

Karl Kurzawski aus Uciechów, Kreis Adelnau, war 9 Jahr auf dem Gymnasium, will Theologie in Breslau.

Aurel Merkel aus Gostyn, Kr. Kröben, war 7/4 Jahr auf dem Gymnasium, will Theologie in Posen.

Anton Rokosowski aus Gościeszyn, Kr. Mogilno, war 2 1/2 Jahr auf dem Gymnasium, will Medicin in Berlin, und der Extraneer

Karl Weiß aus Posen, will Philosophie in Breslau studiren.

Am 12. Juni wurde der übliche Frühlingsspaziergang bei günstigem Wetter nach dem etwa 2 Stunden von der Stadt entfernten Mlynów unternommen.

Am Schlusse eines jeden Vierteljahres gingen die Schüler zur h. Beichte und Communion.

Am Frohnleichnamsfeste gingen 16 Schüler zum ersten Mal zur h. Beichte und Communion, nachdem dieselben vom ersten Fastensonntag ab in zwei wöchentlichen Stunden durch den Religionslehrer Gładysz besonders vorbereitet worden waren.

Durch den Tod verlor die Anstalt zwei Schüler: am 2. November den Secundaner Anton Szymankiewicz und am 26. Dezember den Sextaner Thomas Nowacki.

Am 10. und 11. September fand die Prüfung der Abiturienten unter dem Voritze des Regierungs- und Schul-

Druga zmiana w kole nauczycieli zaszła na Wielkanoc: w tym bowiem czasie dotychczasowy Nauczyciel pomocniczy Fryderyk Martens powołany został na nauczyciela etatowego do gimnazjum w Lesznie. I jemu także, za jego przeszło sześcioletnie sumienne i pomyślne urzędowanie, zakład nasz zobowiązany się być czuje, najczulsze złożyć podziękowanie.

Powołany zaś z Leszna do gimnazjum naszego dotychczasowy Nauczyciel pomocniczy Cywiński uzyskał posadę czwartego Nauczyciela etatowego. Jest ona pierwszą ze czterech w ostatnim czasie stale potwierdzonych posad; trzy inne udzielone zostały Nauczycielom tymczasowym Dr. Zwolskiemu, Kotlińskiemu i Martenowi.

Dnia 10., 12. i 13. Marca odbył rewizją w gimnazjum naszym Królewski Radzca Regencyjny i Szkólny, Pan Dr. Brettner; przysłuchiwał się lekcjom we wszystkich 10 klasach i kazał sobie wypracowania uczni do przejrzenia podać.

Zarazem odbył się pod przewodnictwem tegoż, dnia 9. i 10. Marca po południu, popis abiturientów, do którego się 10 miejscowych i 5 obcych uczni zgłosiło. Do popisu ustnego można było tylko 3 miejscowych i jednego obcego ucznia przypuścić, którzy też świadectwo dojrzałości uzyskali i wprawdzie:

Karol Kurzawski, rodem z Uciechowa, pow. Odolanowskiego, był 9 lat uczniem gimnazjum, chce poświęcić się teologii w Wrocławiu;

Aurel Merkel, rodem z Gostynia, pow. Krobskiego, był 7/4 roku uczniem gimnazjum, chce poświęcić się teologii w Poznaniu;

Antoni Rokosowski, rodem z Gościeszyna, pow. Mogilińskiego, był 2 1/2 roku uczniem gimnazjum, słuchać będzie medycyny w Berlinie; nakoniec extraneusz:

Karol Weiss, rodem z Poznania, słuchać będzie filologii w Wrocławiu.

Dnia 12. Czerwca odbyli uczniowie w towarzystwie nauczycieli przy pięknej pogodzie przechadzkę do Młynowa, wsi milę od Ostrowa odległej.

W końcu każdego ćwierćrocza bywali uczniowie u spowiedzi i komunji świętej.

W święto Bożego Ciała przystąpiło do pierwszej spowiedzi i komunji s. 16 uczniów, których poprzednio N. r. X. Gładysz od pierwszej niedzieli postu w dwóch godzinach co tydzień osobno przysposabiał.

Śmierć wydarła zakładowi dwóch uczni: dnia 2. Listopada ucznia kl. II, Antoniego Szymankiewicza, i dnia 26. Grudnia ucznia kl. VI, Tomasza Nawrockiego.

Dnia 10. i 11. Września odbył się pod przewodnictwem Król. Radzcy Regencyjnego i Szkólnego, Pana

raths Herrn Dr. Brettner als Königl. Commissarius statt. Von den 14 Primanern, die sich zur Prüfung gemeldet hatten, traten 3 von der mündlichen Prüfung zurück, die übrigen 11, so wie 3 Extranee von 5, welche sich der Prüfung unterzogen, wurden für reif zum Uebergange auf die Universität erklärt. Von ihnen will

Albert Augustin aus Lewkow, Kreis Adelnau, war 10½ Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahre in Prima, sich dem Baufache widmen.

Paul v. Chmielewski aus Ostrowo, war 10½ Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahr in Prima, Theologie in Posen.

Felix Janicki aus Baranow, Kr. Schildberg, war 10 Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahr in Prima, Theologie in Posen.

Bruno Kasel aus Schmiegel, Kr. Kosten, war 7 Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahr in Prima, die Rechte in Breslau.

Stanislaus Kompf aus Kamionek, Kr. Gnesen, war 1 Jahr auf dem Gymnasium, 1 Jahr in Prima, Medizin in Berlin.

Marcelli Lawicki aus Wreschen, war 1 Jahr auf dem Gymnasium, 1 Jahr in Prima, die Rechte in Bonn.

Maximilian Pawlikowski aus Kalisch, war 5 Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahr in Prima, Medizin in Würzburg.

Franz Sikora aus Pruslin, Kr. Adelnau, war 8 Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahr in Prima, Philologie in Breslau studiren.

Adalbert Sorge aus Przygodzice, Kr. Adelnau, war 7 Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahr in Prima, sich dem Steuerfache widmen.

Wladislaus Szurmiński aus Mirstadt, Kr. Schildberg, war 10½ Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahr in Prima, Theologie in Posen studiren.

Heinrich v. Urruh aus Dziemczon, Kr. Kröben, war 9 Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahr in Prima, die Ingenieur-Schule in Berlin besuchen;

endlich von den Extraneeen:

Thomas Heynowicz aus Gostyn, Kr. Kröben, Theologie in Posen.

Roch Kościelski aus Lewkow, Kr. Adelnau, Medizin in Breslau.

Nepomucen Pągowski aus Sulmierzyc, Kr. Adelnau, Theologie in Posen studiren.

Dr. Brettnera, popis abiturientów. Z 14 uczniów kl. I., którzy się do popisu zgłosili, odstąpiło 3 od egzaminu ustnego, 11 zaś i 3 obcych z tych pięciu, którzy egzamen składali, otrzymało świadectwo dojrzałości.

Albert Augustin, rodem z Lewkowa, pow. Odolanowskiego, był 10½ roku w gimnazjum, 2 lata w kl. I., chce poświęcić się zawodowi budowniczemu;

Paweł Chmielewski, rodem z Ostrowa, był 10½ roku w gimnazjum, 2 lata w kl. I., chce poświęcić się teologii w Poznaniu;

Feliks Janicki, rodem z Baranowa, pow. Ostrzeszowskiego, był 10 lat w gimnazjum, 2 lata w kl. I., chce poświęcić się teologii w Poznaniu;

Bruno Kasel, rodem ze Smigła, pow. Kościańskiego, był 7 lat w gimnazjum, 2 lata w kl. I., służyć będzie prawa w Wrocławiu;

Stanisław Kompf, rodem z Kamionka, pow. Gnieźnieńskiego, był 1 rok w gimnazjum, 1 rok w kl. I., służyć będzie medycyny w Berlinie;

Marcelli Lawicki, rodem z Wrześni, był rok 1 w gimnazjum, rok 1 w kl. I., służyć będzie prawa w Bonn;

Maxymilian Pawlikowski, rodem z Kalisza, był 5 lat w gimnazjum, 2 lata w kl. I., poświęci się sztuce lekarskiej w Würzburgu;

Franciszek Sikora, rodem z Pruslina, pow. Odolanowskiego, był 8 lat w gimnazjum, 2 lata w kl. I., zamierza poświęcić się filologii w Wrocławiu;

Wojciech Sorge, rodem z Przygodzic, pow. Odolanowskiego, był 7 lat w gimnazjum, 2 lata w kl. I., zamierza zostać urzędnikiem poborowym;

Stanisław Szurmiński, rodem z Mikstatu, pow. Ostrzeszowskiego, był 10½ roku w gimnazjum, 2 lata w kl. I., chce poświęcić się teologii w Poznaniu;

Henryk Urruh, rodem z Dziemczyna, pow. Krobskiego, był 9 lat w gimnazjum, 2 lata w kl. I.; chce kształcić się dalej w szkole inżynierskiej w Berlinie;

na koniec uczniowie obcy:

Tomasz Hejnowicz, rodem z Gostynia, pow. Krobskiego, poświęci się teologii w Poznaniu;

Roch Kościelski, rodem z Lewkowa, pow. Odolanowskiego, chce służyć medycyny w Wrocławiu;

Nepomucen Pągowski, rodem z Sulmierzyc, pow. Odolanowskiego, poświęci się teologii w Poznaniu.

III.

Statistik des Gymnasiums.

Statystyka gimnazjum.

A. Frequenz.

Am Schlusse des vorigen Schuljahres besuchten die Anstalt 304 Schüler. Dazu traten im Laufe dieses Schuljahres 56, schieden aus 96, so daß am Schlusse dieses Schuljahres 264 verblieben und zwar in:

	I.	II.	IIIa.	IIIb.	IVa.	IVb.	Va.	Vb.	VIa.	VIb.	Summa.
kathol. katol.....	22	21	25	3	39	3	46	1	34	2	196
evangel. ewangel.....	5	15	—	5	—	5	2	6	1	8	47
jüdische, mojšesz.....	—	—	—	3	—	9	—	4	—	5	21
zusammen, ogółem	27	36	25	11	39	17	48	11	35	15	264.

B. Schrapparat.

Aus den etatsmäßig ausgeworfenen Summen sind unter Anderem angeschafft worden:

für die Lehrerbibliothek:

Preußische Geschichte von Ranke. — Römische Geschichte von Mommsen. — Griechische Rhythmik von Hopbach. — Euripidis tragoediae ex recensione A. Kirchhoffii. — Physikalisches Lexikon von Marbach. — Fortsetzungen: Bibliotheca script. Teubneriana. — Stephani Thesaurus Gr. linguarum. — Plinius ed. Sillig. — Encyclopädie von Ersch und Gruber. — Geschichte der europäischen Staaten von Heeren und Ukert. — Geschichte der Pädagogik von Kaumer. Plautus ed. F. Ritschl.

für die Schülerbibliothek:

Kraszewskiego komedyanci, stary sługa. — Lelewela Polska wieków średnich. — Moraczewskiego dzieje rzeczy polskiej. — Rzewuskiego Łaska i przeznaczenie. — Kitowicza Pamiętniki. — Piłata dramat. — Podgórskiego Pomniki. — Birkowskiego 9 kazań. — Lessing's Leben von Danzel. — Geographische Charakterbilder von Grube. — Reisebilder von Klette. — Natur und Leben von Hoffmann. — Das Naturleben des Vaterlandes von Reimann. — Lübker, Realexikon.

für das physikalische Kabinet:

Apparat zur Darstellung des electrischen Hagels, zur Wasserzerlegung; galvanoplastischer Apparat; ein Model des Auges; eine Tangentenboussole mit Kreistheilung; eine electromagnetische Maschine; ein Electrophor; electrisches Glockenspiel.

An Geschenken hat die Anstalt erhalten:

von der Hohen Behörde:

Zeitschrift für allgemeine Erdkunde von Gumprecht II. Heft 1—6 Lief. III. Heft 1—6 Lief. Germantens Völkerstimmen von Firmentich, 18. und 19. Lief.

Außerdem ausgestopfte Vögel, Vogeleier, Mineralien und eine Urne vom Herrn Dr. Tyczynski aus Sulmierzyce, dem Herrn von Droszewski aus Mikorzyn, dem Herrn Oberlehrer Tschackert und den Schülern Soy und Peiffert.

Für alle diese Geschenke wird im Namen der Anstalt der herzlichste Dank ausgesprochen.

A. Liczba uczniów.

W końcu przeszłego roku szkolnego uczęszczało do gimnazjum naszego 304 uczniów. Przybyło w ciągu roku tego 56, odeszło 96, tak więc w końcu tego roku szkolnego liczył zakład 264 uczniów, i wprawdzie w:

	I.	II.	IIIa.	IIIb.	IVa.	IVb.	Va.	Vb.	VIa.	VIb.	Summa.
kathol. katol.....	22	21	25	3	39	3	46	1	34	2	196
evangel. ewangel.....	5	15	—	5	—	5	2	6	1	8	47
jüdische, mojšesz.....	—	—	—	3	—	9	—	4	—	5	21
zusammen, ogółem	27	36	25	11	39	17	48	11	35	15	264.

B. Stan środków naukowych.

Z funduszów etatem przeznaczonych zakupiono między innymi:

do biblioteki nauczycielskiej:

Preußische Geschichte von Ranke. — Römische Geschichte von Mommsen. — Griechische Rhythmik von Hopbach. — Euripidis tragoediae ex recensione A. Kirchhoffii. — Physikalisches Lexikon von Marbach. — Fortsetzungen: Bibliotheca script. Teubneriana. — Stephani Thesaurus Gr. linguarum. — Plinius ed. Sillig. — Encyclopädie von Ersch und Gruber. — Geschichte der europäischen Staaten von Heeren und Ukert. — Geschichte der Pädagogik von Kaumer. Plautus ed. F. Ritschl.

do biblioteki uczniów:

Kraszewskiego komedyanci, stary sługa. — Lelewela Polska wieków średnich. — Moraczewskiego dzieje rzeczy polskiej. — Rzewuskiego Łaska i przeznaczenie. — Kitowicza Pamiętniki. — Piłata dramat. — Podgórskiego Pomniki. — Birkowskiego 9 kazań. — Lessing's Leben von Danzel. — Geographische Charakterbilder von Grube. — Reisebilder von Klette. — Natur und Leben von Hoffmann. — Das Naturleben des Vaterlandes von Reimann. — Lübker, Realexikon.

do gabinetu fizykalnego:

Aparat służący do przedstawienia gradu elektrycznego, do rozkładu wody; aparat galvanoplastyczny; model oka; kompas stycznych z podziałem koła; machina elektromagnetyczna; elektrofor; dzwonki elektryczne.

W podarunku odebrał zakład:

od Wysokiej Władzy:

Nadto wypchane ptaki, jaja ptasze, rzeczy kopalne i urnę od Dr. Tyczynskiego z Sulmierzyce, p. Droszewskiego z Mikorzyna, Nauczyciela wyższego Tschackerta i uczeni Goja i Peifferta.

Za te wszystkie dary składa Instytut uprzejme podziękowania.

Ordnung der Prüfung.

Porządek popisu.

Dinſtag, den 25. September.

We Wtorek, dnia 25. Września.

Zeit.	Czas.	Gegenstand.	Przedmiot.	Lehrer. Nauczyciel.	Klasse. Klasa.
8	— 8 1/2	Religionslehre . . .	Religja	X. Gladysz	I. II.
8 1/2	— 9	Horatius	Horacy	Dr. Jerzykowski	I.
9	— 9 1/2	Religionslehre . . .	Religja	Rec. Schubert	I. II.
9 1/2	— 9 3/2	Geschichte	Historja	Tschackert	II.
9 3/4	— 10	Mathematik	Matematyka	Dr. Pięgsa	II.
10	— 10 1/2	Latein	Język łaciński	Dr. v. Bronikowski	IIIa.
10 1/2	— 11	Griechisch	Język grecki	Stephan	IIIb.
11	— 11 1/4	Mathematik	Matematyka	Marten	IVa.
11 1/4	— 11 1/2	Latein	Język łaciński	Polster	IVb.
11 1/2	— 11 3/4	Griechisch	Język grecki	Regentke	IVb.
11 3/4	— 12	Vorträge der Sextaner und Quintaner.	Deklamacje uczniów kl. VItej i Vtej.		

Nachmittags.

Po południu.

2	— 2 1/4	Latein	Język łaciński	Dr. Zwolski	Va.
2 1/4	— 2 1/2	Rechnen	Rachunki	Kotliński	Va.
2 1/2	— 2 3/4	Latein	Język łaciński	Cywiński	Vb.
2 3/4	— 3	Latein	Język łaciński	Dr. Ławicki	VIa.
3	— 3 1/4	Geographie	Jeografia	Roil	VIa.
3 1/4	— 3 1/2	Latein	Język łaciński	Łukowski	VIb.
3 1/2	— 4	Vorträge der Quartaner und Tertianer.	Deklamacje uczniów kl. IVtej i IIItej.		

Mittwoch, den 26. September:

Schlußfeierlichkeit.

Um 9 Uhr Vormittags.

1. Psalm, Wszchemocny Panie von Klonowski.
2. Vorträge von Schülern.
3. Kyrie aus der dritten Messe von Bröder.
4. Vorträge eigener Arbeiten:

des Abiturienten Paul v. Chmielewski:

Artes liberales et utiles sunt et jucundae.

des Abiturienten Heinrich v. Unruh:

Le regne de Henri IV., roi de France.

We Środę dnia 26. Września:

ZAKOŃCZENIE.

O godzinie 9. z rana.

1. Psalm: Wszchemocny Panie Klonowskiego:
2. Deklamacje uczni.
3. Kyrie z trzeciej mszy Bröera.
4. Mowy:

Abiturienta Pawła Chmielewskiego:

Abiturienta Henryka Unruha:

des Primaners Rudolph Ueberson:

Ueber Platens Wort: Schön ist's Großes zu thun und Unsterbliches; fühl es, o Jüngling, früh von der Stirne mühevoll rinne der männliche Schweiß.

des Abiturienten Maximilian Pawlikowski:

Jak pojmował szlachectwo Rej, a jak Klonowicz?

der im Namen der Abiturienten von der Anstalt Abschied nimmt.

Hierauf nimmt der Primaner Anton Kuzner von den Abiturienten Abschied.

5. Chór Et revelabitur gloria Domini aus dem Oratorium Messias von Händel.
6. Entlassung der Abiturienten und Verlesung der Verfertigungen durch den Director.

Ucznia kl. I. Uebersona:

Abiturienta Maxymiliana Pawlikowskiego:

który w imieniu odchodzących pożegna zakład. — Następnie uczeń kl. I. Antoni Kutzner pożegna abiturientów.

5. Chór: Et revelabitur gloria Domini z oratorium: Messyasz przez Händela.
6. Nakoniec pożegna Dyrektor abiturientów i przeczyta promoeje.

Am 8. October finden die Anmeldungen der neu aufzunehmenden Schüler bei dem Director und am 9. die Prüfung derselben statt.

Die aufzunehmenden Schüler haben ein Geburts- und Impffattest, so wie ein Zeugniß über den zuletzt genossenen Unterricht beizubringen.

Am 10. um 8 Uhr wird das neue Schulsjahr mit einem feierlichen Gottesdienste eröffnet.

Am 15. um 9 Uhr des Vormittags wird das Geburtsfest Sr. Majestät des Königs mit einem feierlichen Schulact in dem Prüfungsjaale des Gymnasiums in üblicher Weise begangen, wozu alle Gönner und Freunde der Anstalt erbenst einladet

Dnia 8. Października zgłosić się mają do Dyrektora nowi uczniowie, a egzamen ich odbędzie się dnia następującego.

Zgłaszający się uczniowie powinni się opatrzyć w metrykę, świadectwo szczepionej ospy i zaświadczenia, wykazujące postępy ich w naukach w ostatnim czasie uczynione.

Dnia 10. Października rozpocznie się nowy rok szkolny uroczystem nabożeństwem.

Dnia 15. Października o godzinie 9. przed południem odbędzie się uroczysty obchód szkolny na cześć urodzin Najjaśniejszego Pana, na którą to uroczystość uprasza najuprzejmiej wszystkich dobroczyńców i przyjaciół zakładu

Dr. Robert Enger,

Director.

des Primaners Rudolph Ueberse
Ueber Platens Wort: Sch
 früh von d

des Abiturienten Maximilian Pa
 Jak pojn

der im Namen der Abiturienten
 schied nimmt.

Hierauf nimmt der Priman
 den Abiturienten Abschied.

5. Chor Et revelabitur gloria Do
 rium Messias von Händel.
6. Entlassung der Abiturienten und
 gen durch den Director.

Am 8. October finden die Annte
 nehmenden Schüler bei dem Director
 fung derselben statt.

Die aufzunehmenden Schüler hal
 Impfpatteft, so wie ein Zeugniß übe
 Unterricht beizubringen.

Am 10. um 8 Uhr wird das
 nem feierlichen Gottesdienste eröffnet.

Am 15. um 9 Uhr des Vormitt
 fest Sr. Majestät des Königs mit ei
 in dem Prüfungsfaale des Gymnasii
 begangen, wozu alle Gönner und Fr
 benst einladet

Uebersona:

sterbliches; fühl es, o Jüngling,
 nliche Schweiß.

axymiliana Pawlikowskiego:

Klonowicz?

eniu odchodzących pożegna zakład.
 uczeń kl. I. Antoni Kutzner pożegna

revelabitur gloria Domini z oratorium:
 tez Händela.

żegna Dyrektor abiturientów i prze
 eje.

dzielnika zgłosić się mają do Dyrek
 owie, a egzamen ich odbędzie się dnia

się uczniowie powinni się opatrzyć w
 etwo szczepionej ospy i zaświadcze
 postępy ich w naukach w ostatnim

dzielnika rozpocznie się nowy rok
 tem nabożeństwem.

dzielnika o godzinie 9. przed połu
 się uroczysty obchód szkolny na cześć
 ejszego Pana, na którą to uroczystość
 jmniej wszystkich dobroczyńców i przy

